
Heinrich von Kleist

SZENT CECÍLIA, AVAGY A ZENE HATALMA

Legenda

Forgách András fordítása

A tizenhatodik század vége felé, mialatt Németalföldön tombolt a képrombolás, három fivér, három Wittenbergben tanuló fiatalember, Aachen városában találkozott a negyedikkel, aki Antwerpenben prédikátorként működött. Örökségükhöz kívántak hozzájutni, melyet egy idős, általuk nem ismert nagybátyjuk hagyott rájuk, s mert a városban nem akadt senki, akihez fordulhattak volna, betértek egy fogadóba. Néhány nap múltán, mely idő alatt a prédikátort hallgatták a Németalföldön bekövetkezett figyelemre méltó eseményekről, úgy esett, hogy a Szent Cecília-kolostorban, mely akkoriban e város kapuin kívül feküdt, az apácák Úrnapja megünnepléséhez készülődtek; és ilyenformán a négy fivér, rajongástól, ifjúkoruktól s a németalföldi példától föltüzelve úgy határozott, hogy Aachen városának is színjátékot rendez képrombolásból. A prédikátor, aki már nem egy ízben vezetett hasonló vállalkozásokat, az ünnep előestéjén számos, az új tanoknak hódoló kereskedőfiút és diákot gyűjtött egybe, kik a fogadóban az éjszakát evéssel-ivással s a pápaságra szórt átkokkal töltötték; s midőn a nap a város tetőormai fölé emelkedett, baltákat s mindenféle rombolóeszközöket keritettek maguknak féktelen tervük megvalósításához. Nagy ujjongások közt állapodtak meg a jelben, melyre majd a bibliai jelenetekkel kifestett ablaktáblákat beverni kezdik; és, nem kételkedve benne, hogy a nép közt nagyszámú követőre találnak, abban az órában, amikor megszólaltak a harangok, szilárdan eltökélve, hogy ott kő követő nem marad, elindultak a dómba. Az apátnő, ki már napkeltekor értesült egy jó barátától a veszélyről, melyben a kolostor forgott, hasztalan küldetett, ismételten is, a császári biztoshoz, aki a várost kormányozta, s kért őrséget a kolostor védelmére; a császári biztos, maga is a pápaság ellensége, aki, legalábbis titokban, az új tanok hívéül szegődött, ama kincstári bölcsesség ürügyével, hogy az apátnő úgymond rémeket lát, és a kolostorra még a veszély árnyéka sem leselkedik, megtagadta tőle a védelmet. Közben eljött az ünnepség kezdetének órája, és az apácák, szorongva és fohások között, az eljövendő eseményekre való siralmas várakozással indultak a misére. Senki sem oltalmazta őket, csupán egy öreg, hetvenéves kolostori tisztartó, aki néhány összeverbuvált fegyverrel állt a templom bejáratához. A kolostorokban, mint köztudott, az apácák gyakorlott muzikusokként valamennyi hangszeren játszanak, és maguk adják elő zenéiket; gyakran a pontosság, a tudás és érzékenység olyan fokán, ami a férfizenekarokból (talán e titokzatos művészet női jellege miatt) hiányzik. Az apácák szorongatását mintegy megkétszerezte, hogy Antónia nővér, a zenekart rendszerint vezénylő karmesternő, néhány nappal azelőtt súlyos ideglázzal ágynak esett; ilyenformán, eltekintve attól, hogy a négy istenkáromló fivér köpenybe burkolt alakját már ott látták a templom oszlopai alatt, a kolostorban már csak azért is a legélénkebb za-

varodottság uralkodott, hogy miféle, az alkalomhoz illő zeneművet is mutassanak be. Az apátnő, aki előző este úgy rendelkezett, hogy azt az ősrégi, ismeretlen mestertől származó olasz misét adják elő, mellyel a zenekar, különös szentsége és szépsége okán, már többször a legnagyobb hatást érte el, most még egyszer, minden eddiginél nyomatékosabban ragaszkodva szándékához, Antónia nővérhez küldetett, hogy érdeklődjön hogyléte felől; az apáca azonban, aki e feladatra vállalkozott, azzal a hírrel tért vissza, hogy a nővér teljesen eszméletlen állapotban fekszik, és hogy gondolni se lehet arra, hogy a kiszemelt zeneművet elvezényelje. Eközben a dómban, ahol lassanként több mint száz, minden korú és rangú, baltákkal és feszítővasakkal felszerelt gonosztevő gyülekezett, a legaggasztóbb események játszódtak le; a bejáratnál álló fegyveresekbe a legtisztességtelenebb módon belekötöttek, és az apácákkal szemben, akik olykor-olykor, jámbor feladataikat végezve, egyenként föltünetedeztek a templomhajókban, a legpimaszabb, legsúlyentelenebb megjegyzéseket engedték meg maguknak: olyannyira, hogy a tisztartó a sekrestyébe ment, és térden állva könyörgött az apátnőnek, hogy állítsa le az ünnepséget, és ajánlja magát a városban a kormányzó oltalmába. De az apátnő rendíthetetlenül ragaszkodott hozzá, hogy az Úr tiszteletére rendelt ünnepet meg kell tartani; a tisztartót emlékeztette rá, hogy a misét és a dómban tartandó ünnepi körmenetet életével és vérével köteles védelmezni; és, mivel éppen megszólalt a harang, azt parancsolta az apácáknak, kik reszketve és remegve vették körül, hogy vegyenek elő egy oratóriumot, akármelyiket, nem számít, milyen értékűt, és haladéktalanul kezdjék el annak előadását.

Az orgona karzatán már éppen hozzákészülődtek a nővérek; egy már gyakran játszott zenemű partitúráját osztották szét, hegedűiket, oboáikat és csellóikat próbálgatták és hangolták föl: amikor Antónia nővér hirtelen, bár kissé sápadt arccal, de frissen és egészségesen fölbukkant a lépcső felől; annak az ősrégi, olasz misének a partitúráját hozta a hóna alatt, melynek előadásához az apátnő olyannyira ragaszkodott. Az apácák döbönt kérdésre: „honnan jön? és hogyhogy ilyen gyorsan magához tért?”, azt válaszolta: mindegy, barátnéim, mindegy!, szétosztotta a magával hozott partitúrát, és maga ült, izzó lelkesedéssel, az orgonához, hogy átvegye a nagyszerű zenemű vezényletét. Ez csodás mennyei vigaszként járta át a jámbor nők szívét; pillanatot sem vesztegetve hangszereikhez ültek, a kottaállványok mögé; még az iménti szorongatás is hozzásegítette őket, hogy lelkük mintha szárnyakon röptül volna a harmónia minden égi szféráján keresztül; az oratórium az elképzelhető legnagyobb, legmagasztosabb zenei pompával szólalt meg; az egész előadás alatt lélegzet sem rezdült a templom hajóiban s a padsorok között; különösen a *Salve regina* és még inkább a *Gloria in excelsis* alatt tűnt úgy, mintha a templom egész népe halott volna: olyannyira, hogy a négy Istentől elrugaszkodott fivér és követőik ellenére még a port sem fújták le a templom padlójáról, és a kolostor a harmincéves háború végéig fennállt, amikor, a vesztfáliai béke egyik cikkelye alapján, mindazonáltal kisajátították.

Hat év múltán, midőn ez az esemény már rég feledésbe merült, megérkezett a négy ifjú édesanyja Hágából, és a fájdalomtól megtörtén előadva, hogy fiainak teljesen nyomuk veszett, az aacheni magisztrátust bírósági vizsgálatra kérte föl annak kiderítésére, miféle úton távozhattak innét. A legutolsó hír, melyet Németalföldön, voltaképpen hazájukban, róluk hallani lehetett, az anya elmondása szerint, egy az említett időpont előtti úrnapi ünnepség előestéjén, a prédikátornak egyik barátjához, egy antwerpeni tanítóhoz intézett leveléből származott, melyben nagy jókedvvel vagy inkább féktelenséggel számolt be, négy sűrűn teleirt oldalon, egy, a Szent Cecília-kolostor ellen ter-

vezett vállalkozásról, ám ezzel kapcsolatban az anya nem kívánt közelebbi részletekbe bocsátkozni. A lesújtott asszony által keresett személyek kinyomozására tett számos sikertelen próbálkozás után valakinek végre eszébe jutott, hogy jó pár éve, körülbelül a szóban forgó időpontban, négy fiatalember került, hazája és származása ismeretlen lévén, a császár gondoskodásából nemrégiben alapított városi örültekházába. De mivel ezek valamely vallási eszme túláradásának betegségében szenvedtek, s mert viselkedésük, mint a bíróságnak homályos utalásokból fülébe jutott, rendkívül búskomor és melankolikus volt: e leírás oly kevésbé illett fiainak általa sajnos túl jól ismert kedélyállapotához, hogy e közléssel az anya, különösen, mert szinte az derült ki belőle, hogy az illetők hívő katolikusok, nem sokat tudott kezdeni. Mégis, mivel a leírásokban némely ismertetőjel meglepően találó volt, az anya egy törvénytörő kisérletében egy napon elment az örültekházába, és ott azt a szívességet kérte a felügyelőktől, hogy engedélyezzék számára az e helyen őrzött négy szerencsétlen, megzavarodott elméjű férfi megtekintését a bizonyosság végett. De ki írhatná le a szegény asszony iszonyatát, amikor, az ajtóban állva, első pillantásra, azonnal fiaira ismert: hosszú fekete talárban ültek egy asztal körül, melyen feszület állt, és összekulcsolt kezüket némán az asztal lapjára támasztva, imádkozni látszottak hozzá. Az asszony kérdésére, akinek minden tagjából elszállt az erő, s egy székre roskadt, hogy mit művelnek ezek itt? a felügyelők azt válaszolták: „hogy kizárólag az üdvözítő magasztalására fordítják figyelmüket, akiről, hitük szerint, mindenkinél jobban belátják, hogy az egyetlen Isten igaz fia”. Még hozzátették: „hogy a négy fiatalember már hat éve folytatja ezt a kisértetszerű életmódot; hogy keveset alszanak és keveset esznek; hogy ajkukat nem hagyja el egyetlen hang sem; hogy csupán egyszer, az éjféle órán emelkednek föl ültő helyükből; és hogy akkor, olyan hangon, mely majdnem megrepeszi az épület ablakait, rázendítenek a *Gloria in excelsisre*”. A felügyelők végül biztosították az asszonyt arról: hogy a négy fiatalember testileg mindazonáltal tökéletes épségnek örvend; hogy még egyfajta, bár igen komoly és emelkedett derűt sem lehet elvitatni tőlük; hogy valahányszor örülnek mondják őket, csak szánakozva megrándítják a vállukat, és hogy már több ízben hangoztatták: „ha Aachen derék városa tudná azt, amit ők, akkor minden egyéb dologát félretéve, hozzájuk hasonlóan az Úr feszülete elé borulna, hogy elénekelje a *Gloriát*”.

Az asszony, ki nem tudta elviselni e szerencsétlenek hátborzongató látványát, s csakhamar reszkető térdel hazakísértette magát, a következő nap reggelén, hogy e rettenetes fejlemény kiváltó okáról felvilágosítást szerezzen, elment Veit Gotthelf úrhoz, a város közsímet posztókereskedőjéhez; mert a prédikátor levele említette ezt az embert, amiből az is kiderült, hogy buzgó részese akart lenni a Szent Cecília-kolostor úrnapi lerombolásának. Veit Gotthelf, a posztókereskedő, ki időközben megházasodott, számos gyermeket nemzett, és átvette apja tekintélyes üzletét, igen szívélyesen fogadta az idegen asszonyt: és amikor megtudta, milyen indíték vezérelte hozzá, elreteszelte az ajtót, és, miután unszolta vendégét, hogy üljön le, a következőket adta elő: „Kedves asszonyom! Ha kegyed engem, ki a fiaival hat évvel ezelőtt igencsak szoros kapcsolatban álltam, nem kíván emiatt valamiféle vizsgálatba belekeverní, én kegyednek nyíltan, minden tartózkodás nélkül bevallom: úgy van, azt forgattuk a fejünkben, amit a levél is említ! Hogy e vállalkozás, melynek kivitelében mindent a legpontosabban, mondhatni istentől elrugaskodott éleselméjűséggel elterveztünk, min bukott meg, számomra fölfoghatatlan; a jámbor nők kolostorát mintha maga az Ég vette volna szentséges oltalmába. Mert tudnia kell, hogy az ön fiai már, a döntő fellépés előkészítéseként, számos, az istentiszteletet megzavaró komisz tréfát engedtek meg

maguknak: több mint háromszáz, baltával és szurokkoszorúval fölszerelt, akkoriban még tévelygő városunk falai közül odagyűlt gazember csak a prédikátor jelére várt, hogy a dómot a földdel egyenlővé tegye. Ezzel szemben, amint felhangzott a zene, az ön négy fia hirtelen, olyan egyszerre, hogy ez mindannyiunknak föltűnt, leveszi a kalapját, s mint akiken kimondhatatlanul mély megatottság lesz úrrá, lassan a kezükbe temetik arcukat, és a prédikátor, miközben egy pillanatnyi megrendítő szünet után, hirtelen megfordul, rettenetes hangon ránk parancsol: hogy tegyük fedetlenné a fejünket mi is! Hiába kérleli néhány társunk suttogva, miközben karjával finoman bök-dösi, hogy adja ki a képrombolás kezdetére megbeszéljt jelet: a prédikátor válasz helyett a mellén keresztbe tett kézzel hull térdre, és nagy áhítatban, fejét a porba hajtva mormolja el fivéréivel együtt valamennyi, az imént még általa is kigúnyolt imát. E látványtól a legbensőjéig mélyen megzavarva, tétlenül, elbizonytalanodva áll a vezérétől megfosztott száználmas fanatikusok bandája, egészen a karzatról csodálatosan lezúduló oratórium végéig; s mivel a kormányzó utasítására éppen ebben a pillanatban számos személyt letartóztattak, s néhány elvetemültet, akik megpróbálták megbontani a rendet, örök vetek körül s vezettek el, a nyomorúságos csapatnak nem maradt más választása, mint hogy a lehető leggyorsabban, a nyomakodva kitóduló tömeg védelme alatt, elhagyja az Isten házát. Este, miután a fogadóban többször is hasztalanul érdeklődtem az ön fiai után, kik még mindig nem tértek vissza, iszonyú nyugtalanságtól űzve, néhány barátommal együtt visszamentem a kolostorhoz, hogy a kapusoktól, akik a császári őrségnek igyekeztek segítségére lenni, tudakozódjam utánuk. De miként adjam vissza kegyednek irtózatomat, nemes hölgy, midőn ezt a négy embert, ugyanúgy, mint annak előtte, imára kulcsolt kézzel, mellükkel, homlokukkal a földet csókolva, mint akik kővé dermedtek, forró áhítatban látom a templom oltára előtt kiterülni! Hiába szólította fel őket az éppen belépő kolostori tisztartó, köpönyegük szárnyát ráncigálva, karjukat rázogatva, hogy hagyják el az immár teljesen besötétedett dómot, amelyben rajtuk kívül egy lélek sem tartózkodott: álmodozó pillantással félig fölemelkedve nem hallgatnak rá, mígnem az legényeivel, kik hónuk alá nyúlva megragadják őket, ki nem vezeteti őket a templomkapu elé: ahol végre, bár sóhajtozva és sűrű, szívszagató pillantásokat vetve a nap ragyogásában mögöttünk fényesen szikrázó katedrálisra, követnek minket a városba. Barátaink és jómagam a visszaúton újra meg újra gyöngéden, szeretettel kérdezzetjük őket, vajon miféle borzasztó dolog történhetett, mely lelkük legbensejét olyannyira ki tudta forgatni magából; barátságos pillantásokat vetnek ránk, megszorítják a kezünket, majd gondolataikba merülve bámulnak újra a földre, és – ó, jaj! időről időre olyan arckifejezéssel, amely még most is megrepesztí szívemet – kitörlik szemükből könnyeiket. Amint szállásukra értek, tüstént ügyesen és takarosan keresztet fonnak nyírfavesszőkből, s a szoba közepén álló nagy asztalon egy viaszhalomba szúrják, a két gyertya közé, mellyel a cselédlány megjelenik, s míg barátaik óráról órára növekvő csapata kezét tördelve, elszórt csoportokban, a fájdalomtól megnémulva, csöndes, kísérteties tevékenységüket szemlélve áll félre: ők, mintha érzékük minden más jelenség előtt bezárult volna, letelepednek az asztal köré, és összekulcsolt kézzel csöndesen imádkozni kezdenek. Sem az étel nem kívánják, melyet a cselédlány, a még reggel kiadott parancs nyomán, társaiknak hozott, sem később, mikor már leszáll az éj, a fekhelyre nem tartanak igényt, melyet, mivel törődöttnek látszanak, egy mellékszobában vetett meg számukra; barátaik, nem kívánván tovább ingerelni a fogadós fölháborodását, ki megütözik e viselkedésen, kénytelen-kelletlen leülnek egy oldalt felállított, bőségesen megterített asztalhoz, és a

nagy társaságra számítva készített ételeket, keserű könnyeik sójával fűszerezve elfogyasztják. Most hirtelen éjfél üt az óra; a kegyed fiai, miután fölneszeltek a harang tompa kondulására, hirtelen, egy mozdulattal emelkednek föl helyükről; és amíg mi, asztalkendőinket letéve, szorongó várakozással pillantottunk feléjük, hogy e különös és megütközést keltő kezdetre mi következhet: ők iszonytató, hátborzongató hangon kezdik énekelni a *Gloria in excelsis*. Leopárdok és farkasok adnak ki ilyen hangokat, midőn csikorgó fagyban a mennyboltra üvöltenek: biztosíthatom kegyedet, hogy a ház oszlopai belerendültek, és a tüdejükből láthatón kiáradó lélegzet nyomása alatt megcsörrenő ablakok, mintha az üveglapokra több marok nehéz homokot hajítottak volna, kitöréssel fenyegettek. Eme vérfagyasztó színjáték alatt fejvesztve, égnek álló hajjal ugrottunk föl helyükről; köpenyt, kalapot feledve szóródtunk szét a környező utcákban, amit utánunk rövid időn belül több mint száz, álmából fölriadt ember árasztott el; a tömeg, a kapukat felfeszítve, a lépcsőházon át benyomult a terembe, hogy föllelje e hátborzongató és vérlázító üvöltés forrását, mely mintha a lángokkal teli pokol legmélyebb fenekéről, örök kárhozatra ítélt bűnösök ajkáról szállt volna fel, irgalmat esdve, Isten fülébe. Végre, mikor egyet ütött a harang, sem a fogadós haragjával, sem a köréjük gyűltek megrendült kiáltozásával nem törődve, becsukják a szájukat; a verítéket, mely kövér csöppekben hullott állukra, mellükre, kendővel letörlik homlokukról; és hogy kipihenjék e gyötrelmes óra fáradalmait, köpenyüket a földre terítve a padló deszkáira fekszenek. A fogadós ebben nem akadályozza meg őket, s amint a testvéreket elszunnyadni látja, keresztet vet rájuk; és örömeiben, hogy a nyomorúságos állapotnak, legalább pillanatnyilag, vége szakadt, azt bizonygatva, hogy a reggel üdvös változást hoz majd magával, az odagyűlt nagyszámú embert, kik egymás közt titokzatosan morogtak, kitessekeli a szobából. De jaj! amint fölharsant a kakas első kiáltása, újra felemelkedik a négy boldogtalan, hogy az asztalra állított kereszt előtt folytassa ugyanazt a sivár, kísérteties szerzetesi életmódot, melynek pillanatnyi felfüggesztésére csak a kimerültség kényszerítette őket. Sem a segítséget, sem az intó szót nem fogadják el a fogadóstól, kinek szívét facsarja a siralmas látvány; arra kérik, küldje el békességben a barátokat, kik különben minden reggel náluk szoktak összejönni; tőle semmi mást nem kívánnak, csak egy kis vizet és kenyeret, és szalmát, ha mód van rá, az éjszakára: addig-addig, míg végül ez az ember, ki különben nem csekély hasznot húzott mulatozásaikból, úgy érezte, hogy az egész esetet jelentenie kell a bíróságon, és kérényezte, hogy a négy fivért, akikbe kétségtelenül a gonosz szellem költözött, távolítsák el a házából. Minekutána őket, a magisztrátus parancsára, orvosi vizsgálatnak vetették alá, és, tébolyodottnak találván, mint azt kegyed is tudja, a nemrég elhunyt császár kegyelméből a város falai között emelt s az effajta szerencsétlenek javát szolgáló örültekháza épületébe szállították.” Ezt és még sok egyebet is elbeszél Veit Gotthelf, a posztókereskedő, amit mi itt, mivel a dolgok belső összefüggéseibe való betekintéshez vélhetően már eleget elmondtunk, megszakítunk; és még egyszer fölszólította az aszszonyt, hogy őt, amennyiben bírósági vizsgálat indulna az ügyben, abba semmiképp ne keverje bele.

Három nap múlva, mikor az asszony, akit lelke legmélyéig megrendített ez a beszámoló, ama fájdalmas céllal, hogy séta közben, mivel szép volt az idő, szemügyre vehesse a rettentő színhelyet, ahol Isten, mintegy láthatatlan villámaival, a fiait leterítette, kiment egy barátnője karján a kolostorhoz: a dóm bejáratát az asszonyok, mivel éppen építkeztek odabent, palánkokkal elzárva találták, és mikor nagy igyekezettel lábujjhegyre emelkedtek, a deszkák rései között csupán a templom mélyében színesen

szikrázó rózsablakot tudták kivenni. Több száz vidáman daloló munkás azzal foglalatzkodott a keskeny, sokszorosán egymásba ékelt állványzatokon, hogy a tornyot harmadával megmagasítsa, és tetőit és oromzatát, melyeket mostanáig sima palakő borított, kemény, világos, a napsugártól fényesen ragyogó rézzel fedje be. Közben aranszélű, mélyfekete viharfelhő állt az épület háttérében; Aachen környékén már kimennydörögte magát, s miután néhány erőtlen villámot küldött a dóm irányába, párakká foszolva, rosszkedvű morajjal enyészett el keleten. Úgy esett, hogy midőn az asszonyok a kiterjedt kolostorépület lépcsőjéről, gondolataikba merülten e kettős színtjáratot figyelték, egy nővérnek, ki mellettük haladt el, véletlenül a tudomására jutott, kicsoda a templom kapujában álló asszony; olyannyira, hogy az apátnő, aki már hallott egy bizonyos, az Úrnapjára vonatkozó levélről, mely ennél az asszonynál volt föllelhető, tüstént leküldte a nővért, kérje meg a németalföldi asszonyt, jöjjön föl hozzá. A németalföldi asszony, habár egy pillanatra megdöbbsent a kérés miatt, mégis nagy tisztelettel engedelmeskedett az imént hallott parancsnak; és miközben barátójét az egyik apáca egy rögtön a bejárat mellett található mellékszobába invitálta, az idegen nő előtt, kinek föl kellett mennie a lépcsőn, kitérték a szépen épített toronyszoba szárnyas ajtóit is. A toronyszobában az apátnőt, egy nemes, királynőien nyugodt tartású hölgyet, karszékében ülve találta, amint lábát sárkánykarmokon álló számolyon nyugtatta; mellette, kottatartón, valamiféle zenemű partitúrája állt. Az apátnő, miután megparancsolta, hogy széket hozzanak az idegen nőnek, fölfedte előtte, hogy a polgármestertől már hallott a városba érkezéséről; és miután roppant barátságosan szerencsétlen fiai hogyléte iránt érdeklődött, és arra ösztökélte, hogy amennyire képes, törődjön bele, hisz változtatni úgysem tud rajta, a fiait ért sorscsapásba: előadta kívánságát, hogy a levelet, melyet a prédikátor küldött antwerpeni tanító barátjának, látni szeretné. Az asszony, kinek már volt némi tapasztalata arról, milyen következményekkel járhat egy ilyen lépés, egy pillanatra szörnyű zavarba esett; de mivel az apátnő tiszteletre méltó tekintete föltétlen bizalmat parancsolt, és mert nem lett volna illő azt hinni, hogy szándéka volna a levél tartalmának nyilvánosságra hozatala; ezért, rövid töprengés után, előhúzta kebléből, és, forrón kezét csókolva neki, átadta a levelet a fejedelmi hölgynek. Az asszony, miközben az apátnő a levelet olvasta, egy pillantást vetett a kottatartón hanyagul nyitva felejtett partitúrára; s mivel a posztókereskedő beszámolója alapján arra a gondolatra jutott, hogy nyilván a hangok hatalma lehetett az, mely azon a hátborzongató napon szegény fiai elméjét megzavarta és szétzilálta: ezért, hátrafordulva hozzá, félénken megkérdezte a széke mögött álló nővért: „Hogy ez ugyanaz a zenedarab volna, melyet hat évvel azelőtt, amaz emlékezetes úrnapj ünnepén a katedrálisban előadtak?” A fiatal nővér válaszára, hogy: igen!, hallomásból tud a dologról, és az óta a nap óta ha nem volt használatban, mindig a főtisztelendő asszony szobájában tartották: az asszony, lelke elevenéig megrázva, állt föl székéről, s miközben fejében mindenféle gondolatok kavargtak, a kottatartó elé lépett. Nézegetni kezdte az ismeretlen varázsjeleket, melyek által egy félelmetes szellem mintha titokzatos kört vont volna, és úgy érezte, menten a föld alá süllyed, mivel a kottát épp a *Gloria in excelsis*-nél találta felütve. Úgy érezte, mintha most a fiait megsemmisítő hangművészet minden rettenete a feje körül zúgva ott örvénylene; azt hitte, hogy a hangjegyek pusztá látásától megbolondul, és miután az isteni mindenhatóság előtt érzett alázattal és hódolattal a kottalapot végtelen izgatottságban gyorsan ajkához szorította, visszaült a székére. Közben az apátnő befejezte az olvasást, és a levelet összehajtogatva azt mondta: „Azon a csodálatos napon a kolostort maga az Isten óvta meg

az ön súlyosan megtévedt fiainak elbizakodottságával szemben. Hogy miféle eszközzel élt e cél elérése érdekében, önnek, aki protestáns, közömbös lehet: és azt, amit most ezzel kapcsolatban önnek mondani tudok, aligha foghatja föl. Hallja hát, hogy voltaképp senki se tudja, ki volt az, aki a művet, melyet ott felütve talál, ama rettentő óra szorító kényszerében, midőn a képprombolás vihara majdnem kitört fölöttünk, a legnagyobb léleknyugalommal elvezényelte az orgonaszékről. A jegyzőkönyv szerint, melyet a következő nap reggelén a kolostori tisztartó és más férfiak jelenlétében vettek föl, és a levéltárban letétbe helyeztek, bizonyítást nyert, hogy Antónia nővér, az egyetlen, aki ezt a művet elvezényelni tudhatta, előadásának teljes időtartama alatt betegen, eszméletlenül, mindenképp magatehetetlenül kolostori cellájának egy szögletében feküdt; egy apáca, akit, vérrokona lévén, ápolására mellé rendeltek, egész délelőtt, mielőtt a katedrálisban az úrnapi ünnep folyt, egy pillanatra sem tágitott az ágya mellől. Sőt Antónia nővér nyilván maga is csalhatatlanul megerősítette és igazolta volna, hogy nem ő volt, aki akkor oly különös és megdöbbentő módon a templom karzatán megjelent: ha teljesen öntudatlan állapota megengedte volna, hogy erről kikérdezzük, és ha a beteg ugyane nap estéjén az ideglázban, melyben feküdt, és amely korábban egyáltalán nem tűnt halálosnak, nem hunyt volna el. A trieri érsek, akinek jelentették ezt az esetet, már kimondta a szót, mely minderre egyedüli magyarázatként szolgálhat, nevezetesen, »hogy maga Szent Cecilia vitte végbe ezt a rémisztő s egyszersmind fenséges csodát«; én pedig éppen most kaptam meg a pápai brévé, mely ezt megerősíti.” És azzal az ígérettel adta vissza az asszonynak a levelet, melyet azért kért el, hogy további ismereteket szerezzen mindarról, amit már tudott, hogy azt semmilyen célra nem használja fel; és miután megkérdezte az asszonytól, hogy fiainak gyógyulására van-e remény, és hogy bármivel, pénzzel vagy egyéb támogatással a segítségére lehet-e, mely kérdésre az asszony, míg köntösét csókolta, sírva nimmal válaszolt: az apátnő nyájas búcsút intett neki a kezével, és elbocsátotta.

Itt ér véget ez a legenda. Az asszony, akinek aachen-i tartózkodása tökéletesen hiábavalónak bizonyult, egy kisebb pénzösszeg hátrahagyásával, amelyet szegény fiai javára a hatóságnál tett le, visszatért Hágába, ahol egy évre rá a megrendítő esemény hatása alatt megtért a katolikus egyház kebelébe: fiai azonban, magas kort megélve, derűs és vidám halált haltak, miután még egyszer, szokásukhoz híven, elénekelték a *Gloria in excelsis*.